HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

השותפין

השותפין. שיש להן חלר בשותפות ובמי שניהן פתוחין לתוכו וכל תלירות שנהו חכמים לפני הבמים הן ורוב תשמישן בחלר: **בחמלע.** זה נותן מחלקו חלי מקום עובי הכותל וכן זה: **גויל גזיח כפיסין.** הכל מפרש בגמרא [ג.]: **הכל כמנהג המדינה.** אם מנהג לבנות בגויל אין חבירו יכול לומר איני חפץ אלא גזית: **זה נותן ג' טפחים וכו'.** שעובי כותל גויל ו' טפחים ושל גזית חמשה ושל כפיסים ד' ושל לבינים ג': **לפיכך.** הואיל ובתחלת הבנין חייבוה חכמים לבנות בין שניהם אם נפל הכותל לאחר שניה רבים אין האחד יכול לומר כל הכותל נבנה בחלקי ומשלי היו האבנים אע"פ שהוחזק יותר מחבירו וכגון שנפל הכותל בחלקו כדמפרש בגמ' [ד.]: **וכן בגינה.** מחייבין את שניהן לבנות במקום שנהגו לגדור בחמלע: **אבל בבקעה.** שלה הלבן: **מקום שנהגו כו'.** בגמ' [שם] מפרש מאי קאמר: **ועושה חזיח מבחוץ.** מפרש בגמ' [שם]: **ועושין חזיח מכאן ומכאן.** להודיע ששניהם עשאוהו: **גמ' גודא.** כותל: **כדתנן.** דקרי תנא לגודא מחיצה: **מחיצת הכרם.** שסמוך לשדה הלבן של חבירו: **אומר לו.** לבעל הכרם גדור אתה שלא יאסרו גפניך את תבואת השדה משום כלאים לפי שסמך בעל השדה את זרעיו סמוך לגדר כדתנן בפרק שני (דף כו.) היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן את אילנותיו וזה סומך לגדר את זרעיו מכאן וכשאין שם גדר תנן בפ' שני [שם] לא יטע אדם אילן סמוך לשדה מבוחתו אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות כדי עבודת הכרם דבהכי הוי כלאים: **חזרה וגפרלה אומר לו.** לגדור: **קידש** המדינה: **לפיכך אם נפל הכותל וכו'.** פי' לפי שבונים הכותל בעל כרחם או משום דהקנו זה לזה לעשות גודא לגישנא קמא וכגון דידוע לנו עדיין וחוכרים שהקנו זה לזה ולגישנא בתרא משום היזק ראיה ופ"ת ומאי מיריא משום דבונין הכותל בעל כרחם בלאו הכי נמי הוי של שניהם אפי' נפל לרשותא דחד מינייהו כיון דאין חזית לא לזה ולא לזה כדפריך בגמרא[ג] גבי בקעה לא יעשה חזית לא לזה ולא לזה ואי הוה דהאיך דנפל לרשותו מאי פריך הא צריך לעשות חזית שלא יפול לרשות אחר ואימר שלו הן והא דאמרינן בהשואל (ב"מ דף ק.) גבי מחליף פרה בחמור וכן בריש הבית והעלייה (שם דף קנז:) וליחזי ברשות דמאן קיימא וליהוי אידך המוליא מחבירו עליו הראיה היינו משום דהתם מתחילה מבורר היה הדבר וברשות אחד מהן נולד הספק אבל הכא מעיקרא נולד הספק ואם היו באין לחלוק בעוד שהכותל קיים היו חולקין בשוה מספק אפילו לרבנן דסומכוס דלית להו ממון המוטל בספק חולקין הכא מודו כיון דליכא הכא חזקה לזה יותר מלזה הילכך אפילו נפל לרשותא דחד מינייהו לא יפסיד האחר כחו והא דלא אמר הכא כל דאלים גבר כמו בזה אומר של אבותי (לקמן דף לד:) התם הוא דליכא דרא דממונא אבל הכא איכא דרא דממונא ומתברר ר"י דהיינו הך דפריך בגמרא[ד] פשיטא כדפירש בקונטרס דאפילו לא פסיק לן דינא דמתניתין שמתחילה בין שניהם עשאוה בעל כרחם היו חולקין בשוה ואפילו דנפל לרשותא דחד מינייהו כדמוכח גבי בקעה ומשני לא צריכא דנפל לרשותא דחד מינייהו פירוש ושהו ברשותו הרבה מהו דתימא כיון דשהו ברשותו הרבה ניהמניה שעשאוה כולה[ה] מיגו דאיבעי אמר ממך לקחתיה והיה נאמן משום דשהו הרבה ואף על גב דאמר בריש הבית והעלייה דשותפין לא קפדי אהדדי הכא מיירי דשהו יותר מכדי רגילות דאלו משום דשותפין נינהו לא יקפידו עד עולם ולא דמי לגודרות דאין להם חזקה (לקמן דף לו.) לפי שאין ידוע ביד מי הם אבל הכא לא היה לו להשהותו כל כך ברשותו קמ"ל כיון דמעיקרא על שניהם היה לעשות לא מהימן לומר שהוא עשה הכל דמיגו במקום עדים הוא דאמן שהלי עשאה לבדו כיון שהיה יכול לדחוק את חבירו בדין שהיה עושה עמו אבל בבקעה אם שהו הרבה היה נאמן לומר שעשאה במיגו דאי בעי אמר לקחתיה והאי שיעורא אינו אלא מאבנים אבל מקום הכותל לעולם פשיטא שחולקין אותו ואיידי דנקט אבנים נקט המקום:

סברוה מאי מחיצה גודא. אע"ג דלבסוף קאי קאמר סברוה לפי שזה הלשון אינו עיקר מחמת פירכא דלקמן ודיחוי בעלמא הוא האי דמשני וכלשון שני הלכה וכן פוסק ר"ת ואגב דנקט בהאי לישנא סברוה נקט נמי בלישנא אחריתי ועוד אור"י דבפרק קמא דנדרים (דף יא.) איכא סברוה אע"ג דלבסוף קאי ומסיק הכי: **כדתניא** מחיצת הכרם שנפרצה. יש ספרים דגרסי דתנן ואומר ר"ת שאינה משנה בשום מקום[ז] (וא"כ) היכי פשיט מינה בהשואל קמא (ב"מ דף ק. ושם) דר"מ דאין דינא דגרמי ואם היתה משנה הוה אתי שפיר דסתם משנה ר"מ היא ואומר ר"מ דמשמע ליה דאתיא כר"מ מכח מתניתין דכלאים דמייתי התם המסכך [את] גפנו על גבי תבואתו של חבירו [ה"ז] קידש וחייב באחריותו[ח] והיא סתם משנה היא הילכך ההיא נמי דקתני קידש רבי מאיר היא[ו] ואין להאריך כאן יותר: **אומר** לו גדור. פירוש לבעל הכרם (ג)[ז] והוא המזיק דאדבע אמות שאמרו להרחיק הוא בשביל עבודת הכרם[ח] כדאמרי' בפ' שני לקמן (דף כו.) ואפילו ר' יוסי דקאמר לקמן (דף יח: כה:) על המזיק להרחיק את עצמו האמר רב אשי לקמן (דף כה:) מודי ר' יוסי בגירי דיליה[ט] ואומר ר"י דלהכי קתני אומר לו גדור ולא קתני חייב לגדור לפי שצריך להתרות בו ואם לא התרו בו לגדור אינו חייב באחריותו[י] ולהכי נקט נמי תרי זימני נפרצה אומר לו גדור אף פעם אחת כשנפרצה צריך להתרותו שאינו סבור להיות חייב לגדור כל שעה ונפרצה פעם אחת שיהא מספקא לר"י אם צריך להתרותו כל שעה או שמא סגי בתרי זימני ואין צריך להתרות בו יותר ור"ת מפרש דלהכי נקט תרי זימני לאשמועינן שאם יש תוספת מתחים בין מה שהוסיף בנפרלה ראשונה ובין מה שהוסיף בנפרלה שניה דאין מצטרפין לאסור[יא] ומראשונה ראשונה בטלי[יב] והארכתי בהגוזל קמא (ב"ק דף ק: ושם) ובפרק במה אשה (שבת דף סה.):

נתיאש

השותפין. כולה גזיקין חדא מסכתא היא כדאמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף קב.) ובפ"ק דע"ז (דף ז.) ואפי' לא הוי חדא מסכתא צריך לפרש למה נשנית מסכתא זו אחר ב"מ כדאשכחן דלייק גמ' בריש מס' שבועות (דף ב:) מכדי תנא ממכות סליק מ"ש דקתני שבועות וכן בכמה מקומות והא דאמר (ב"ק קב.) בתרי מסכתות אין סדר למשנה היינו לענין מחלוקת ואמ"כ סתם משום דרבי לא שנה לתלמידיו כסדר המסכתות ופעמים שנה האחרונה קודם הראשונה[א] ואור"י דהיינו טעמא משום דקאי אהך פירקא דלעיל (ב"מ דף קנט:) הבית והעלייה של ב' שנפלו חולקים בעלים וכו' וקרי להו התם בגמ' שותפין וקתני נמי (שם דף קיח:) ב' גגות זו ע"ג זו וילק בינתים דהוי ענין שותפות:

כפיסין. מפרש בגמ' אדאי וקשה לר"י והכתיב (מבקוק ב) וכפיס מעץ יענה משמע שהוא של עץ ואור"י דשמא היו מניחין עליה מלמעלה ומלמטה: **בגויל זה נותן ג' טפחים כו'.** והא דלא קאמר בגויל ו' טפחים משום דלא נטעי למימר ו' לכל אחד וא"ת אמאי אצטריך למיתני מדת גויל וגזית כיון דתנן הכל כמנהג המדינה כמו שנהגו כן יעשו וי"ל דאם נהגו יותר מו' בגויל לא יעשה ב וכן כולם אלא כשיעור המפורש ומיהו אם נהגו לעשות פחות מו' יעשה דאפילו אם נהגו בהולא ודפנא יעשה כדמפרש בגמרא וא"ת ומאי בעי בגמ' הכל כמנהג המדינה לאתויי מאי ומשני לאתויי אתרא דנהגי בהולא ודפנא ליתא לאתויי כמנהג כל המקומות כמו שנהגו ונראה לר"ת דדוקא בהולא ודפנא אבל פחות מכאן אפילו נהגו מנהג הדיוט הוא[ג] ומוכיח מכאן דיש מנהגים שאין לסמוך עליהם אפילו היכא דתנן הכל כמנהג המדינה:

אשרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין לבינין בונין [ב]הכל כמנהג המדינה (ג) גויל [ג]זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים בגזית זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים ומחצה בכפיסין זה נותן טפחים וזה נותן טפחים בלבינין זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה [ד]לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם [ה]וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו [ו]אבל בבקעה [ז]מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו אלא אם רצה כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית מבחוץ [ח]לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים שלו אם עשו מדעת שניהם בונין את הכותל באמצע ועושין חזית מכאן ומכאן לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם: גמ' סברוה מאי מחיצה גודא (ג) כדתניא [ט]מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גדור חזרה ונפרצה אומר לו גדור נתיאש

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפיכך וכו' מגו דאי בעי אמר ממך לקחתיה. קשה לי למ"ל מדין מגו ולא בשטותו כי היכי דנמנן לקמתיה מכח דשהו הרבה מוכח שהוא שלו ה"ל יהא נאמן מדשהו הרבה מוכח שהוא בנה משלו ומאי אולמיה טעמא לקוח מטעמא אחי בניתי:

הגהות הב"ח

(א) במשנה בגויל זה נותן: (ב) תוס' ד"ה אומר וכו' דהוא המזיק:

מוסף רש"י

כפיסין. תמיכות עץ (חגיגה טז.). מחיצת הכרם. קיימא לן היה גדר בינתים זה סומך זרעים לגדר מכאן וזה סומך גפנים לגדר מכאן (ב"ק ק:). אומר לו גדור. שלא יוסיף התבואה אחד ממאתים בעוד המחילה פרוצה ותאסר (שם ק:).

מכאן שייך לעמוד הבא

נתייאש הימנה ולא גדרה. ומתוך כך הוצרך אחד מן המאתים שהיו בה בהיתר (שם). הרי זה קידש. ואין בטל אלא אחד ומאתים וכמלן יש קצ"ט מן ההיתר ואד נאסור (שם). וחייב באחריותו. דגרס לאסור תבואתו של חבירו (בכורות כח:). אסור לאדם שיעמוד כו'. שלא יפסידנה בעין הרע (ב"מ קז:). מחייבין אותו לבנותו עד ד' אמות. דבהכי קני לאיתן לאיש (לקמן ה:). כופין אותו. את בן האחר שאינו רוצה לסייע את בני האחר, לבנות בית שער ודלת לחצר. לבנות לתן בית שער לאיתן שומר הפתח יוסב שם בגל ומרחיק את בני רשות הרבים מלאיתן בחצר, ולא לשער האחר לבעלו (לקמן ז:). החלונות. מי שהיו לו חלונות פתוחים לחצר חבירו והוחזק בדבר זה שלא שנים ופא בעל האחר לבנות שם כותל. לריך לשער ד' אמות, בין מלמעלה. אם בא להבנים יבנים כותל ד' אמות מן החלונות, בין מלמטה. אם בא לבנותו נמוך לריך להפסילו מן החלונות ד' אמות, וטעמא מפרש בגמ', ובין מבנבדן. לריך להרחיקו מהן ד' אמות (לקמן כב:). מלמעלן. לריך להגביה שיעור שלא יקיף בשפעתו על כותלו ויפגיל ראשו וילאה דרך חלונות וילאה בבית חבירו (לקמן כב:). כדי שלא יעמוד. על הא עוני טומלו וילאה (שם). מבנבדן. לריך להרחיק, כדי שלא יאפיל. ולא יהיו חנא דבריתא שיעורא (שם). עושין לו מעקה גבוה ד' אמות. משום היזק ראיה (לקמן ו:).

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ב מהל' שכנים הל' יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף ח:
ב ב מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ד:
ג ג מיי' שם הלכה יח טור שם:
ד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
ה ה ו ז מיי' שם הלכה טז וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף ח:
ו ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
ז ט מיי' פ"ז מהל' נלאים הל' ח סמג לאין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף מז:

מוסף תוספות

א. לפי שרבי לא היה לומד כסדר אלא כמו שהיו חפצים התלמידים, אבל כשחברם על הסדר חברם, וצריך בכל מסכתא טעם למה נשנית אחר שלפניה. תוס' נ"מ ב. ב. דבששה טפחים קאי טובא ואין צריך לרוחב גדול ממנו. תמב"ן. ג. בתמב"ן כתב. דאין מנהגם אלא מנהג שוטים וכופה אותו לעשות מחיצה מתקיימת. ד. אלא בריתא היא. תוס' נ"ק ק. ה. ושם בסיפא: רבי יוסי ורש"א אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. תמב"ן. ו. דמאן שמעת ליה דאמר אדם אוסר דבר שאינו שלו רבי מאיר. תמב"ן. ז. שהוא נתחייב להרחיק ארבע אמות משדה חבירו, או לעשות מחיצה ולסמוך, וכדתנן (לקמן כו.). דמינו יוסי. ח. שלא יכניס מחרשתו בשדה חבירו שהיו רגילים לחרוש כרמיהם בשוורים. שם. ט. וכ"ש דחייישינן להיזיק גמור, שמא יכניס מחרשתו, או יכנס וידרדרם בשדה חבירו. שם. י. דלא מסקי איניש אדעתייהו להתחייב על כך, ואין לחייב על כגון זה מדינא דגרמי. שם. יא. ואפילו בנתיאש מלגודרה. רשב"ם. יב. שכיון שגדר בנתיים בטל תוספת ראשונה שלא היה כדי לאסור, וראשון ראשון בטל. תמב"ן. כיון שגדר בנתיים איגלאי מילתא שמתחילה לא היה סופו של איסור זה לבא. ר"ן.

רבינו גרשום

השותפין דאית להו חצר בשותפות ונתרצו לחלוק ולעשות מחיצה: בונין את הכותל לאמצע: **גמ'** גודא. כותל: כדתנן ט) מחיצת הכרם שנפרצה לזה היה לו שדה תבואה ולזה היה לו כרם והיתה כותל מחיצה מפסקת בין השדה לכרם. ועכשיו נפרצה מחיצת כרמו דיש לחוש שלא יתערבו הזרעים בכרם. אומרים לו בית דין לבעל הכרם גדור.

ט) ע' בתוס' כאן ד"ה כדתניא.